

(0)
PSALMUS LXXVI.

Titulus : In finem pro Idithun, Psalmus
Asaph.

Probabilis per Idithun intelligitur hic no-
men unius e Principibus cantorum, sed instru-
menti musici, vel certi generis modulationis,
ad cujus formam Psalmus canendus esset. Huic
expositioni satis convenit phrasis Hebraica Super
Idithun.

Argumentum est oratio adversus tribulatio-
nes : Quae sit autem tribulatio, de qua Psalmus
loquitur, non convenit inter Auctores : alii
intelligunt captivitatem Babylonicam ; alii per-
secutionem Antiochi tempore Machabeorum ;
alii aliam, nobis incognitam tribulationem.
S. Aug. utilissimè exponit Psalmum de miseria
humanâ generatim, ac praesertim de eâ, quam
sentiunt viri perfecti, qui dum anhelant ad pa-
triam Caestem, molestissimè ferunt moram
exilii & peregrinationis.

V. 1. Voce mea ad Dominum clamavi, voce
mea ad Deum, & intendit mihi.

Indicat anima viri sancti, quàm molestè fe-
rat moram, & pericula hujus peregrinationis.
Voce meâ proprio animæ desiderio pulsavi au-
res Dei. Dicit, ad Dominum, hebraicè ad
Deum ; & repetit secundò ad Deum, quia vi-
debat

debat à nullâ re creatâ posse obtineri, quod cupiebat, ideo transfiliens omnia, ad ipsum Deum accessit. Subdit fructum clamoris : *Et intendit mihi, hebraicè, aures mihi præbuit.*

¶. 2. *In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum, Et non sum deceptus.*

Declarat cur, & quomodo Deum quasi r. t. & invenerit. Per *diem tribulationis* intellige tempus hujus vitæ mortalis. Porro manibus quærere Deum in nocte est per opera bona, per obedientiam mandatorum, per vitæ puritatem in hoc exilio caliginoso Deum quærere. Addit, *non sum deceptus* : Testimonium enim conscientia bonæ, & patientia in tribulationibus, & frequentes victoriæ adversus tentationes efficiunt, ut anima experimento quodam dulcedinem Dei sentiat, & testimonium Spiritûs in se habeat, quod sit Filius Dei.

¶. 3. *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, Et delectatus sum : Et exercitatus sum, Et defecit spiritus meus.*

Quia quærens Deum non fuit deceptus, renuit deinceps solatia caduca, quæ decipiunt. *Renuit &c.* : quantumvis blandirentur carnales voluptates, noluit indè gaudere anima mea, sciens eas secum trahere graviores tribulatio-
rias.

Veramen sine omni solatio
in Deo, qui nul um decipit
in quibus reperitur, Et de
memoriam Dei, & volup
tates carnis sum meditant
scilicet, & de jucunditatibus
defecit defect spiritus meus.

Anticipaverant vigilas
meas, Et non sum locutus.

quod dixerat; exco
lugebam ad meditandum
vigilare incipere
periculum hujus vitæ
aliquid loqui, sciens,
quamvis occulta.

Cogitavi dies antiquos, Et
revertens.

quod meditaretur, quan
cogitavi dies hujus
in principio ad finem, et
agitur; & simul co
vitæ futuræ, quæque in his
Digna cogitatio, qua
anticipet.

Et meditatus sum nocte
in quibus, Et scopu
m.

eas. Ne tamen sine omni solatio essem, *memor fui Dei*, qui nulum decipit, & in quo solidum gaudium reperitur, *& delectatus sum*. Et post memoriam Dei, & voluptatem inde hauritam, exercitatus sum meditando de meritis exilii, & de jucunditatibus patriæ, & præ desiderio defecit spiritus meus.

ψ. 4. Anticipaverunt vigilas oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus.

Declarat, quod dixerat; *exercitatus sum*: noctu surgebam ad meditandum, antequam excubiæ militares vigilare inciperent. Ex meditatione periculorum hujus vitæ fui turbatus, nec fui ausus aliquid loqui, sciens, *Judicia Dei esse justissima*, quamvis occulta.

ψ. 5. Cogitavi dies antiquos, & annos aeternos in mente habui.

Ecce, quid meditaretur, quando præveniebat vigilas, cogitavi dies hujus vitæ temporalis à principio usque ad finem, quæque in iis habemus, & agimus; & simul cogitavi *annos aeternos vitæ futuræ*, quæque in iis habebimus, & agemus. Digna cogitatio, quæ totas noctes mentem occupet.

ψ. 6. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.

Dicit idem aliis verbis, & inculcat. Consumpsi integras noctes mecum ipse colloquendo, non ore, sed corde; & mecum ipse cogitando exercitabar; & hoc modo quasi scopis cogitationum versabam huc, atque illic spiritum meum.

¶ 7. *Nunquid in æternum projiciet Deus? aut non apponet, ut complacitior sit ad nos?*

¶ 8. *Aut in finem misericordiam suam abscindet, à generatione in generationem?*

¶ 9. *Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?*

Hæc est meditatio & agitatio mentis, in quâ noctu exercebatur. Interrogationibus his contrarium sensum intendit, fore scilicet, ut Deus tot hominum peccatorum, Judæorum, gentium misereatur &c. Nunquid Deus tantam multitudinem hominum in æternum projiciet à misericordiâ suâ, & in infidelitate, & cæcitate dimittet? Non projiciet; sed tempore suo visitabit. Nunquid Deus non addet aliquando ad iram suam misericordiam suam, ut incipiat sibi complacere in genibus, quas nunc odio prosequi videtur? Addet omnino. Nunquid removebit misericordiam suam ab hominibus in æternum? non removebit; non obliviscetur &c.; non continebit &c. Facilius est Deo iram,

quam misericordiam suam
non potest irascatur in impios
non continet, sed effundit
iram mitiget.

Et dixi, *non capi* :
non capi.

non capi respirare, postquam
glorioso, Deo revelante, co-

gnitionem Domini effundendam
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

non capi. Hæc mutatio, quam p-
non capi. Hæc mutatio, quam p-

iram, quàm misericordiam suam continere: licet enim justè irascatur in impios; in ipsâ tamen irâ non continet, sed effundit misericordiam, quæ iram mitiget.

ÿ. 10. Et dixi, nunc cœpi: hac mutatio dextera Excelsi.

Nunc incepti respirare, postquam meditando, & vigilando, Deo revelante, cognovi, misericordiam Domini effundendam super genus humanum. Hæc mutatio, quam prævideo, & prædico, iræ Divinæ in misericordiam; iniquitatis hominum in justitiam; captivitatis in redemptionem; pœnæ in gloriam, mutatio est admirabilis, quam nemo poterat efficere, nisi dextera Excelsi, quæ Christus est.

ÿ. 11. Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.

ÿ. 12. Et meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis exercebor

Respirans jam in spem futuræ redemptionis ait: antea quidem memori fui aliquorum operum, quæ fecit Deus in Ægypto coram Patribus nostris: sed (ponit quia hebraicè aliquando pro sed) nunc, ô Domine, memor ero ab initio Mundi omnium mirabilium tuorum, considerans opera justitiæ, & misericordiæ; potentiæ, & sapientiæ; naturæ, & gratiæ: &

mente revolvam, ac mirabor arcana consilia
curandi genus humanum, quæ Sapiencia tua
adinvenit.

*Ÿ. 13. Deus in Sancto via tua; quis Deus
magnus, sicut Deus noster; tu es Deus, qui facis
mirabilia.*

Incipit laudare opera Dei; & dicit primò ge-
neratim: Actio tua, Deus, per quam ad nos ve-
luti exis, in sanctitate efficitur: nihil enim agis,
quod non rectum, & justum sit. Nec solùm
Deus noster sanctus est, & sancta via ejus, sed
etiam magnus, & magna opera ejus, imò &
mirabilia ob sapientiæ profunditatem, quæ in
eis cernitur.

*Ÿ. 14. Notam fecisti in populis virtutem
tuam: redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joseph.*

Descendit ad particulare opus Dei mag-
num, & mirabile. Potentiam tuam manife-
stasti Aegyptiis, & Gentibus, quæ audierunt
plagas Aegypti; quando; non alieno auxilio,
sed propriâ tuâ virtute, per multa signa, &
prodigia, populum tuum, qui constat ex filiis
Jacob, & Joseph, liberasti à miserâ servitute.

Spiritualiter Deus notam fecit potentiam in
populis omnium gentium, quia redemit ex
omnibus gentibus populum suum à tyrannide

Dia-

in brachio suo, quod t
13. Ÿ. 1.

11. Viderunt et aqua Deus,
Sionem, & Civitatem sunt

Maris rubri poëtic
aquas lentum, quali ob ut

Dei aquæ recesserunt, & t
in hereticis, sed & in imo p

populos signi
13. Ÿ. 11. Aqua, Populi gen

populum suum Deus
sed per fidem, & timore

& judicia Dei
majores in gen

Judicia Dei
& Potentes potenter to

1. 24.
11. Multitudo fontis aqua

13. Ÿ. 11. Etiam sagitta tua tra
venerunt in terra.

13. Ÿ. 11. Etiam sagitta tua tra
venerunt in terra.

13. Ÿ. 11. Etiam sagitta tua tra
venerunt in terra.

13. Ÿ. 11. Etiam sagitta tua tra
venerunt in terra.

13. Ÿ. 11. Etiam sagitta tua tra
venerunt in terra.

Diaboli, in brachio suo, quod est Christus.
Vide Isa 53. v. 1.

v. 15. Viderunt te aqua Deus, viderunt te
aqua, & timuerunt, & turbatae sunt abyssi.

Scissionem Maris rubri poëticè describit,
tribuens aquis sensum, quasi ob timorem præ-
sentia Dei aquæ recesserint, & turbatae non
solum in superficie, sed & in imo profundo.

Spiritualiter aquæ populos significant, juxta
Apoc. 13. v. 15. Aqua, Populi gentium, quan-
do liberavit populum suum Deus, eum viderunt,
scil. per fidem, & timuerunt agnoscentes peccata sua,
& judicia Dei: præcipuè timuerunt *Abyssi*, majores in gentibus,
quia per fidem agnoverunt Judicia Dei esse abyssum
multam, & Potentes potenter tormenta pas-
suros. Lege Act. Apost. C. 24.

v. 16. Multitudo sonitus aquarum, vocem
dederunt nubes.

v. 17. Etenim sagitta tua transeunt, vox
tonitru tui in rota.

Describit nunc reversionem maris, & tem-
pestatem ad obruendos Ægyptios, quod fuit
etiam opus mirabile ejusdem Dei. Maximus
sonitus, & fremitus aquarum postea successit,
cùm, jubente te Deo, aquæ maris, quæ stete-
rant instar murorum, dum transiret populus

Dei, magno impetu cadentes submerferunt
 Aegyptios: quando etiam *sagittae tuae caelestes,*
 h. e. fulmina discurrentia *transibant super eos,*
 & *vox tonitruus tui super rotas curreum Pharaonis,*
 eas subvertebat, & in profundum de-
 ciebat.

Spiritualiter sonitus aquarum est confessio
 populorum; vox nubium est vox Praedicatorum
 Evangelii; fulmina & tonitrua sunt
 probitas vitae, & miracula, quibus veritas fidei
 confirmatur. Illud, *vox tonitruus in rota,* pul-
 chrè exponit S. Hieron., qui notat vocem
 tonitruus Evangelici tunc valde commovere po-
 pulos, si est in rotâ, h. e. in homine planè spi-
 rituali, & contemptore rerum terrenarum,
 qui terram vix tangat, & transeat, quomodo
 currens rota in puncto terram contingit, & mox
 deserit, & ad altiora defertur.

ψ. 18. *Illuxerunt coruscationes tuae orbi
 terra, commota est, & contremuit terra.*

Hæ *coruscationes,* hæc signa, hæc miracula
 illuxerunt non solis Aegyptiis, & Judæis, sed
orbi terrarum, longè, latèque nota facta sunt;
 & ideo habitantes in terrâ perturbati sunt, &
 populum Israeliticum formidare cœperunt.
 Spiritualiter intellige idem, quod *Ps. 18. ψ. 4.*
 dictum est.

v. 19. In mari via tua, & semita tua in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur.

Hic aperte describit transitum filiorum Israel per mare. In mari novo, & insolito modo invenisti populo tuo viam; & semitam fecisti eidem populo inter aquas multas, & hoc tam admirabili ratione, ut nullus deinceps vestigia tua, & eandem viam invenire potuerit.

Spiritualiter intellige, opera Dei non solum esse admirabilia; sed etiam investigabilia; sicut via in mari investigabilis est, quia nulla vestigia in ea relinquuntur.

v. 20. Deduxisti sicut oves populum tuum in manu Moyfi, & Aaron.

Ecce finem mirabilium Dei in Ægypto. Magna facilitate, & caritate, indefessa providentiâ deduxisti per desertum, & usque ad promissionis terram, quasi ad pascua uberrima, populum tuum, sub potestate & regimine duorum optimorum Principum, Moyfi, & Aaron.

Spiritualiter admonemur, eos, qui ad Cælestem Patriam perventuri sunt, deducendos esse, sicut oves, in manu Moyfi, & Aaron, sive Superiorum Ecclesiasticorum, & civilium: ita ut sint mites, & patientes, sicut oves in medio luporum.

PSALMUS LXXVII.

Titulus : *Intellectus Asaph.*

Argumentum est docere populum beneficia Dei, & ingratitude veterum Israelitarum, ut eorum pœnis territi, Dei Legem sequantur potius, quàm exempla majorum. Insuper David adumbrat Regnum Christi : hoc indicant v. 2. nomina parabolarum, & propositionum; hoc monet Titulus, intellectus Asaph, ut nimirum Asaph, cui Psalmus cantandus datur, intelligeret, & alios intelligere faceret mysterium futuri Messia.

v. 1. *Attendite popule meus Legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei.*

Hortaturus Populum longissimo sermone, capiat attentionem, ostendens, se utilia, & magna locuturum. *Attendite, inclinate, item Legem, Verba oris mei* hic idem sunt. Porro *inclina aurem tuam*, si dicitur populo, significat obedienter, & humiliter audire; si dicitur Deo, significat clementer, & misericorditer audire.

v. 2. *Aperiam in Parabolis os meum, loquar propositiones ab initio.*

Ideo petit attentè, & humiliter audiri, quia loquetur parabolas, seu similitudines; & propositiones, seu ænigmata. Proferam sententias,

(0)
 que fecerunt abscondita, &
 in mundo: Mysteria
 que predicta, & adumbrata
 de paucissimis aperte rev
 Quanta audivimus, &
 v. 2. v. 3. v. 4. v. 5. v. 6. v. 7. v. 8. v. 9. v. 10. v. 11. v. 12. v. 13. v. 14. v. 15. v. 16. v. 17. v. 18. v. 19. v. 20. v. 21. v. 22. v. 23. v. 24. v. 25. v. 26. v. 27. v. 28. v. 29. v. 30. v. 31. v. 32. v. 33. v. 34. v. 35. v. 36. v. 37. v. 38. v. 39. v. 40. v. 41. v. 42. v. 43. v. 44. v. 45. v. 46. v. 47. v. 48. v. 49. v. 50. v. 51. v. 52. v. 53. v. 54. v. 55. v. 56. v. 57. v. 58. v. 59. v. 60. v. 61. v. 62. v. 63. v. 64. v. 65. v. 66. v. 67. v. 68. v. 69. v. 70. v. 71. v. 72. v. 73. v. 74. v. 75. v. 76. v. 77. v. 78. v. 79. v. 80. v. 81. v. 82. v. 83. v. 84. v. 85. v. 86. v. 87. v. 88. v. 89. v. 90. v. 91. v. 92. v. 93. v. 94. v. 95. v. 96. v. 97. v. 98. v. 99. v. 100. v. 101. v. 102. v. 103. v. 104. v. 105. v. 106. v. 107. v. 108. v. 109. v. 110. v. 111. v. 112. v. 113. v. 114. v. 115. v. 116. v. 117. v. 118. v. 119. v. 120. v. 121. v. 122. v. 123. v. 124. v. 125. v. 126. v. 127. v. 128. v. 129. v. 130. v. 131. v. 132. v. 133. v. 134. v. 135. v. 136. v. 137. v. 138. v. 139. v. 140. v. 141. v. 142. v. 143. v. 144. v. 145. v. 146. v. 147. v. 148. v. 149. v. 150. v. 151. v. 152. v. 153. v. 154. v. 155. v. 156. v. 157. v. 158. v. 159. v. 160. v. 161. v. 162. v. 163. v. 164. v. 165. v. 166. v. 167. v. 168. v. 169. v. 170. v. 171. v. 172. v. 173. v. 174. v. 175. v. 176. v. 177. v. 178. v. 179. v. 180. v. 181. v. 182. v. 183. v. 184. v. 185. v. 186. v. 187. v. 188. v. 189. v. 190. v. 191. v. 192. v. 193. v. 194. v. 195. v. 196. v. 197. v. 198. v. 199. v. 200. v. 201. v. 202. v. 203. v. 204. v. 205. v. 206. v. 207. v. 208. v. 209. v. 210. v. 211. v. 212. v. 213. v. 214. v. 215. v. 216. v. 217. v. 218. v. 219. v. 220. v. 221. v. 222. v. 223. v. 224. v. 225. v. 226. v. 227. v. 228. v. 229. v. 230. v. 231. v. 232. v. 233. v. 234. v. 235. v. 236. v. 237. v. 238. v. 239. v. 240. v. 241. v. 242. v. 243. v. 244. v. 245. v. 246. v. 247. v. 248. v. 249. v. 250. v. 251. v. 252. v. 253. v. 254. v. 255. v. 256. v. 257. v. 258. v. 259. v. 260. v. 261. v. 262. v. 263. v. 264. v. 265. v. 266. v. 267. v. 268. v. 269. v. 270. v. 271. v. 272. v. 273. v. 274. v. 275. v. 276. v. 277. v. 278. v. 279. v. 280. v. 281. v. 282. v. 283. v. 284. v. 285. v. 286. v. 287. v. 288. v. 289. v. 290. v. 291. v. 292. v. 293. v. 294. v. 295. v. 296. v. 297. v. 298. v. 299. v. 300. v. 301. v. 302. v. 303. v. 304. v. 305. v. 306. v. 307. v. 308. v. 309. v. 310. v. 311. v. 312. v. 313. v. 314. v. 315. v. 316. v. 317. v. 318. v. 319. v. 320. v. 321. v. 322. v. 323. v. 324. v. 325. v. 326. v. 327. v. 328. v. 329. v. 330. v. 331. v. 332. v. 333. v. 334. v. 335. v. 336. v. 337. v. 338. v. 339. v. 340. v. 341. v. 342. v. 343. v. 344. v. 345. v. 346. v. 347. v. 348. v. 349. v. 350. v. 351. v. 352. v. 353. v. 354. v. 355. v. 356. v. 357. v. 358. v. 359. v. 360. v. 361. v. 362. v. 363. v. 364. v. 365. v. 366. v. 367. v. 368. v. 369. v. 370. v. 371. v. 372. v. 373. v. 374. v. 375. v. 376. v. 377. v. 378. v. 379. v. 380. v. 381. v. 382. v. 383. v. 384. v. 385. v. 386. v. 387. v. 388. v. 389. v. 390. v. 391. v. 392. v. 393. v. 394. v. 395. v. 396. v. 397. v. 398. v. 399. v. 400. v. 401. v. 402. v. 403. v. 404. v. 405. v. 406. v. 407. v. 408. v. 409. v. 410. v. 411. v. 412. v. 413. v. 414. v. 415. v. 416. v. 417. v. 418. v. 419. v. 420. v. 421. v. 422. v. 423. v. 424. v. 425. v. 426. v. 427. v. 428. v. 429. v. 430. v. 431. v. 432. v. 433. v. 434. v. 435. v. 436. v. 437. v. 438. v. 439. v. 440. v. 441. v. 442. v. 443. v. 444. v. 445. v. 446. v. 447. v. 448. v. 449. v. 450. v. 451. v. 452. v. 453. v. 454. v. 455. v. 456. v. 457. v. 458. v. 459. v. 460. v. 461. v. 462. v. 463. v. 464. v. 465. v. 466. v. 467. v. 468. v. 469. v. 470. v. 471. v. 472. v. 473. v. 474. v. 475. v. 476. v. 477. v. 478. v. 479. v. 480. v. 481. v. 482. v. 483. v. 484. v. 485. v. 486. v. 487. v. 488. v. 489. v. 490. v. 491. v. 492. v. 493. v. 494. v. 495. v. 496. v. 497. v. 498. v. 499. v. 500. v. 501. v. 502. v. 503. v. 504. v. 505. v. 506. v. 507. v. 508. v. 509. v. 510. v. 511. v. 512. v. 513. v. 514. v. 515. v. 516. v. 517. v. 518. v. 519. v. 520. v. 521. v. 522. v. 523. v. 524. v. 525. v. 526. v. 527. v. 528. v. 529. v. 530. v. 531. v. 532. v. 533. v. 534. v. 535. v. 536. v. 537. v. 538. v. 539. v. 540. v. 541. v. 542. v. 543. v. 544. v. 545. v. 546. v. 547. v. 548. v. 549. v. 550. v. 551. v. 552. v. 553. v. 554. v. 555. v. 556. v. 557. v. 558. v. 559. v. 560. v. 561. v. 562. v. 563. v. 564. v. 565. v. 566. v. 567. v. 568. v. 569. v. 570. v. 571. v. 572. v. 573. v. 574. v. 575. v. 576. v. 577. v. 578. v. 579. v. 580. v. 581. v. 582. v. 583. v. 584. v. 585. v. 586. v. 587. v. 588. v. 589. v. 590. v. 591. v. 592. v. 593. v. 594. v. 595. v. 596. v. 597. v. 598. v. 599. v. 600. v. 601. v. 602. v. 603. v. 604. v. 605. v. 606. v. 607. v. 608. v. 609. v. 610. v. 611. v. 612. v. 613. v. 614. v. 615. v. 616. v. 617. v. 618. v. 619. v. 620. v. 621. v. 622. v. 623. v. 624. v. 625. v. 626. v. 627. v. 628. v. 629. v. 630. v. 631. v. 632. v. 633. v. 634. v. 635. v. 636. v. 637. v. 638. v. 639. v. 640. v. 641. v. 642. v. 643. v. 644. v. 645. v. 646. v. 647. v. 648. v. 649. v. 650. v. 651. v. 652. v. 653. v. 654. v. 655. v. 656. v. 657. v. 658. v. 659. v. 660. v. 661. v. 662. v. 663. v. 664. v. 665. v. 666. v. 667. v. 668. v. 669. v. 670. v. 671. v. 672. v. 673. v. 674. v. 675. v. 676. v. 677. v. 678. v. 679. v. 680. v. 681. v. 682. v. 683. v. 684. v. 685. v. 686. v. 687. v. 688. v. 689. v. 690. v. 691. v. 692. v. 693. v. 694. v. 695. v. 696. v. 697. v. 698. v. 699. v. 700. v. 701. v. 702. v. 703. v. 704. v. 705. v. 706. v. 707. v. 708. v. 709. v. 710. v. 711. v. 712. v. 713. v. 714. v. 715. v. 716. v. 717. v. 718. v. 719. v. 720. v. 721. v. 722. v. 723. v. 724. v. 725. v. 726. v. 727. v. 728. v. 729. v. 730. v. 731. v. 732. v. 733. v. 734. v. 735. v. 736. v. 737. v. 738. v. 739. v. 740. v. 741. v. 742. v. 743. v. 744. v. 745. v. 746. v. 747. v. 748. v. 749. v. 750. v. 751. v. 752. v. 753. v. 754. v. 755. v. 756. v. 757. v. 758. v. 759. v. 760. v. 761. v. 762. v. 763. v. 764. v. 765. v. 766. v. 767. v. 768. v. 769. v. 770. v. 771. v. 772. v. 773. v. 774. v. 775. v. 776. v. 777. v. 778. v. 779. v. 780. v. 781. v. 782. v. 783. v. 784. v. 785. v. 786. v. 787. v. 788. v. 789. v. 790. v. 791. v. 792. v. 793. v. 794. v. 795. v. 796. v. 797. v. 798. v. 799. v. 800. v. 801. v. 802. v. 803. v. 804. v. 805. v. 806. v. 807. v. 808. v. 809. v. 810. v. 811. v. 812. v. 813. v. 814. v. 815. v. 816. v. 817. v. 818. v. 819. v. 820. v. 821. v. 822. v. 823. v. 824. v. 825. v. 826. v. 827. v. 828. v. 829. v. 830. v. 831. v. 832. v. 833. v. 834. v. 835. v. 836. v. 837. v. 838. v. 839. v. 840. v. 841. v. 842. v. 843. v. 844. v. 845. v. 846. v. 847. v. 848. v. 849. v. 850. v. 851. v. 852. v. 853. v. 854. v. 855. v. 856. v. 857. v. 858. v. 859. v. 860. v. 861. v. 862. v. 863. v. 864. v. 865. v. 866. v. 867. v. 868. v. 869. v. 870. v. 871. v. 872. v. 873. v. 874. v. 875. v. 876. v. 877. v. 878. v. 879. v. 880. v. 881. v. 882. v. 883. v. 884. v. 885. v. 886. v. 887. v. 888. v. 889. v. 890. v. 891. v. 892. v. 893. v. 894. v. 895. v. 896. v. 897. v. 898. v. 899. v. 900. v. 901. v. 902. v. 903. v. 904. v. 905. v. 906. v. 907. v. 908. v. 909. v. 910. v. 911. v. 912. v. 913. v. 914. v. 915. v. 916. v. 917. v. 918. v. 919. v. 920. v. 921. v. 922. v. 923. v. 924. v. 925. v. 926. v. 927. v. 928. v. 929. v. 930. v. 931. v. 932. v. 933. v. 934. v. 935. v. 936. v. 937. v. 938. v. 939. v. 940. v. 941. v. 942. v. 943. v. 944. v. 945. v. 946. v. 947. v. 948. v. 949. v. 950. v. 951. v. 952. v. 953. v. 954. v. 955. v. 956. v. 957. v. 958. v. 959. v. 960. v. 961. v. 962. v. 963. v. 964. v. 965. v. 966. v. 967. v. 968. v. 969. v. 970. v. 971. v. 972. v. 973. v. 974. v. 975. v. 976. v. 977. v. 978. v. 979. v. 980. v. 981. v. 982. v. 983. v. 984. v. 985. v. 986. v. 987. v. 988. v. 989. v. 990. v. 991. v. 992. v. 993. v. 994. v. 995. v. 996. v. 997. v. 998. v. 999. v. 1000.

Intellectus Aſaph.
ntum eſt docere populum
ſtatitudinem veterum
ſ pœnis terris, De
quã exempla natura
ſmbrat Regnum Chriſti
mina parabolaram, ſ
net Titulus, inſcribitur
h, cui Pſalmus canitur
et, & alios intellegit
Meſſie.

ſite popule ment. Lxxvii
eſtram in verbum
populum longiſſimo
m, oſtendens, ſe m
n. Attendite, uocatur
is mei hic idem ſu
am, ſi dicitur populo
humiliter audire; ſi
ementer, & intellegit

n in Parabolis ſi mon
ib initio.
tè, & humiliter audire
s, ſeu ſimilitudines
igmata. Proferam

tias, quæ fuerunt absconditæ, & quaſi ænigmata ab initio mundi : Myſteria enim Chriſti eſſi ſemper prædicta, & adumbrata, tamen velata erant, & pauciſſimis apertè revelata.

ſ. 3. *Quanta audivimus, & cognovimus ea : & Patres noſtri narraverunt nobis.*

ſ. 4. *Non ſunt occultata à filius eorum, in generatione altera.*

ſ. 5. *Narrantes Laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus, quæ fecit.*

Docet, hiftoriam eorum, ſub quibus tegebantur Myſteria abscondita à conſtitutione mundi, accepiffe ſe à Patribus, & hos à Majoribus ſuis. NB. ſ. 4. cum parenteſi legendus eſt hoc modo : *Loquar, quanta, ſeu quæ audivimus, & cognovimus* : quoniam *Patres noſtri narraverunt nobis*, tum ſcriptis literis, tum ore proprio (non enim *occulta eſſe* voluerunt ea *ſiliis ſuis*, quos poſt ſe in generatione altera relinquebant) qui quidem Patres narrantes erant potentiam Dei admirabilem, & mirabilia opera, quæ fecit : ob quæ digniſſimus eſt omni laude.

ſ. 6. *Et ſuscitavit Teſtimonium in Jacob, & Legem poſuit in Iſrael.*

ſ. 7. *Quanta mandavit Patribus noſtris nota facere ea filius ſuis, ut cognoscat generatio altera.*

ſ. 8.

ψ. 8. *Filii, qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis.*

Ex rebus à Deo gestis, quas à Patribus accepit, primo loco narrat, quòd Deus dedit populo Israelitico legem, & mandata per Moysem & utraque iusserit tradi filiis à parentibus, & sic propagati ad posteros.

Illud *Et* ψ. i. potuisset omitti. quia nihil conjungit; & videtur additum ornatûs gratiâ, ut saepe alias. Per *Testimonium* intellige *Legem*, vide Ps. 18. ψ. 8. Illud *suscitare Testimonium* est *Legem ponere*.

ψ. 9. *Ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei, & mandata ejus exquisiant.*

ψ. 10. *Ne fiant sicut Patres eorum, generatio prava, & exasperans.*

ψ. 11. *Generatio, quæ non direxit cor suum, & non est creditus cum Deo spiritus ejus.*

Ideo Deus legem dedit populo, & voluit posteris tradi, ut non sperarent in Idolis gentium, sed in Deo vero, qui legem s. de Cælo illis dederat, non sine prodigiis: ne obliviscerentur mirabilia Dei opera, quæ fecit liberando eos de servitute Pharaonis. Præterea ut sollicitè quærerent, quid vellet ab eis Deus, atque id opere impleverent. Demum ut non imi-

tarem.

magis ingratos, & infide-
re crediderunt Moyse
deserunt ab obedie
murmurantes, i
obedientes. Illud v. 11. Ge-
nes non habuisse cor dire-
ctum, sed ad varia auxilia
eorum spiritum o-
mnium intendentes
in die belli,
multitudinem explicat inc-
oniam. Fili Ephraim, b. e. Ut
multis, incipit
& mox dimisso p-
Nominatur tribus E-
numeratissima
reprehenditur, ideo
nominis Ephraim po-
Non fecerunt Testam-
ambulare
Et obli- sunt benefactor
qua ostendit eis.
Cum Patribus eorum
in campo Tan-
meta phoricè dix-
fuisse retrorsum.

tarentur majores ingratos, & infideles; qui in
 Aegypto ægrè crediderunt Moyfi; egressi de
 Aegypto, sæpè defecerunt ab obedientiâ Moyfi,
 & Dei, assiduè murmurantes, imò vitulos
 aureos adorantes. Illud v. 11. *Generatio Sc.*
 significat, eos non habuisse cor directum firmi-
 ter ad Deum, sed ad varia auxilia respexisse,
 nec fidelem fuisse eorum spiritum cum Deo.

ÿ. 12. *Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum, conversi sunt in die belli.*

Per similitudinem explicat inconstantiam
 jam dictam. *Filii Ephrem*, h. e. Israelitæ simi-
 les fuerunt militibus, incipientibus præliari
 cum hostibus, & mox dimisso prælio, terga
 vertentibus. Nominatur tribus Ephraim præ-
 aliis, tum quia erat numerosissima; tum, quia
 ut plurimum reprehenditur, ideo mala totius
 populi sub nomine Ephraim potius descri-
 buntur.

ÿ. 13. *Non custodierunt Testamentum Dei, & in Lege ejus noluerunt ambulare.*

ÿ. 14. *Et oblitiscunt benefactorum ejus, & mirabilia ejus, quæ ostendit eis.*

ÿ. 15. *Coram Patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos.*

Explicat, quod metaphoricè dixerat, Israe-
 litas conversos fuisse retrorsum. Nam cum

pro

is qui nascentur, & exoritur
 is suis.
 Deo gestis, quas à Patribus
 eo narrat, quòd Deus cederet
 o legem, & mandata per
 ferit tradi filiis à parentibus
 posteros,
 . i. potuisset omitti. quia
 videtur additum ornatum
 Per Testimonium intelligit
 18. ÿ. 8. Illud suscitare
 gem ponere.
 ant in Deo spem suam, & in
 um Dei, & mandata quæ
 stant sicut Patres eorum
 & exasperans.
 neratio, qua non directum
 itas cum Deo spiritum qui
 legem dedit populo, de
 ut non sperarent in idolo
 Deo vero, qui legem & de
 non sine prodigiis: ne obli-
 ia Dei opera, quæ fecit liber-
 tute Pharaonis. Præterea
 ce, quid velle ab eis Deus
 impleant. Demum ut non

professi essent, se obedituros Deo, non servaverunt pactum, nec Legem Dei impleverunt, & citò obliti sunt beneficiorum Dei, & mirabilium operum, quæ Deus fecerat pro eis in Ægypto, & quidem palam in planitie Ægypti, cujus Regia dicitur Tanis; quæque à Patribus suis narrari audierant.

¶. 16. *Interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas, quasi in utre.*

¶. 17. *Et deduxit eos in nube diei, & totà nocte in illuminatione ignis.*

¶. 18. *Interrupit petram in Eremo, & adaquavit eos velut in abyſſo multa.*

¶. 19. *Et deduxit aquam de petra, & deduxit tanquam flumina aquas.*

¶. 20. *Et apposuerunt adhuc peccare ei, in iram excitaverunt Excelsum in iniquoſo.*

Post facta mirabilia in Ægypto, jam alia describit facta in egressu, nempe divisionem maris rubri, ut transiret populus sicco vestigio: item post egressum, nempe columnam nubis, quæ præaundo ostendebat iter per diem, & columnam ignis, quæ ostendebat iter per noctem; ac postea sitienti populo eductas aquas de petrà in maximâ copiâ, quasi petra ipsa in lacum profundissimum aquarum conversa esset. Addit verò David, post hæc omnia
mira-

populum incredulum
Deum ad iram in deserto
quæ iterum educta
16. signifi
ut mare confister
modicam aquam i
in retram. Illud
in nube per diem
pro Ablativ

Et miraverunt Deum
de carnisibus suis.
in deserto sunt de Deo
in deserto in deserto
percutit petram
in deserto in deserto
Et panem pot
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto

Quia non crediderunt
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto
in deserto in deserto

mitabilia, populum incredulum iterum pro-
vocasse Deum ad iram in deserto in aquoso ob
aquæ penuriam: quæ iterum educta est de petrâ.

Illud quasi in utre v. 16. significat, Deum
eâ facilitate fecisse, ut mare consisteret, quâ po-
test continere modicam aquam inclutam in
utre, ne decidat in terram. Illud in nube diei,
v. 17. significat in nube per diem: Græco-
rum enim Genitivus pro Ablativo ponitur
quo ipsi carent.

v. 21. Et tentaverunt Deum in cordibus
suis, ut peterent escas animabus suis.

v. 22. Et male locuti sunt de Deo: dixerunt:
poterit Deus parare mensam in deserto?

v. 23. Quoniam percussit petram, & fluxe-
runt aqua, & torrentes inundaverunt.

v. 24. Nisquid & panem poterit dare,
aut parare mensam populo suo?

v. 25. Ideo audivit Dominus, & distulit,
& ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit in
Israel.

v. 26. Quia non crediderunt in Deo, nec
speraverunt in salutarî ejus.

v. 27. Et mandavit nubibus de super, & ja-
nuas Cali aperuit.

v. 28. Et pluit illis manna ad manducan-
dum, & panem Cali dedit eis.

¶. 29. *Panem Angelorum manducavit homo, cibaria misit eis in abundantia.*

¶. 30. *Transtulit Austrum de Celo, & induxit in virtute sua Africum.*

¶. 31. *Et pluit super eos sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata.*

¶. 32. *Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum.*

¶. 33. *Et manducaverunt, & saturati sunt nimis: & desiderium eorum attulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo.*

Retulit beneficium aquæ è petrâ eductæ, & infidelitatem populi; jam transit ad beneficia panis, & carnis, & ad novam populi incredulitatem. *Et tentaverunt &c.* experiri voluerunt, an Deus verè esset omnipotens, & curam gereret populi sui: & ideo petierunt escas, quas anima ipsorum desiderabat, ut panes, & carnes; *vide Exod. 16. & num. 11. Et malè locuti sunt de Deo, dubitantes scilicet, an posset in deserto pascere populum suum, sicut potare potuerat.* Et hæc pertinent ad secundam murmurationem, nam prior præcessit priorem educationem aquæ, ut patet ex *Exod. C. 16. & 17.* Ideo *audivit Dominus* murmurationem, ex incredulitate procedentem, & *distulit*, h. e. longè fecit à se populum suum, *removit à bene-*
ne-

... hanc in
... in caltra, & n
... Et tamen voluit o
... mitem, & demonst
... hanc mandavit nubibus
... priorem murmurati
... ante productione
... dicitur panis de Ca
... pitebat; & panis
... & ministeric
... & flare prohib
... sive Eurum
... adduceret corumices
... copia, quanta
... maris.

... Alia esca eorum era
... Descendit super eo
... Es occidit pingues eoru
... dicitur.

... in omnibus his peccat
... in mirabilibus e
... defecerunt in van
... cum festina
... occideret eos, q
... diluculo veni
... sunt; q
... & Deus excessus
...
B 2

nem Angelorum manduca-
nisi eis in abundantia.
nstituit Austrum de Cælo,
sua Africum.

luit super eos sicut pulverem
enam maris volatilis pen-
cecidit in medio castrorum
rnacula eorum.

manducaverunt, & desiderium
desiderio suo.

eficium aquæ è petra
populi; jam transiit
carnis, & ad novam
Et tentaverunt &c.

deus verè esset omnipotens
populi sui: & ideo peccata
na ipsorum desiderabat.

vide Exod. 16. & un-
sunt de Deo, dubitantes
pascere populum suum.

Et hæc pertinent ad factum
m, nam prior precessit
na, ut patet ex Exod. 17.
vit Dominus murmurantem
e procedentem, & dispersit
populum suum, tentaverunt

nevolentiâ suâ; imò hanc in iram convertit,
& immisit ignem in castra, & multos occidit;
vide num. 11. Et tamen voluit convincere po-
pulum infidelem, & demonstrare potentiam
suam; & ideo *mandavit nubibus &c.* Hæc per-
tinent ad priorem murmurationem: manna
enim datum est ante productionem aquæ ex pe-
trâ. Manna dicitur panis de Cælo, quia ex
Cælo aereo pluebat; & panis Angelorum,
quia horum operâ, & ministerio fiebat. De-
mum removit, & flare prohibuit Austrum,
nempe Orientalem, sive Eurum, ut Africus,
seu Lybicus adduceret coturnices ad castra He-
bræorum in tantâ copiâ, quanta est copia pul-
veris in littore maris.

ψ. 34. *Adhuc esca eorum erant in ore ipso-
rum; & ira Dei ascendit super eos.*

ψ. 35. *Et occidit pingues eorum, & electos
Israel impedivit.*

ψ. 36. *In omnibus his peccaverunt adhuc,
& non crediderunt in mirabilibus ejus.*

ψ. 37. *Et defecerunt in vanitate dies eo-
rum, & anni eorum cum festinatione.*

ψ. 38. *Cùm occideret eos, quærebant eum,
& revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.*

ψ. 39. *Et rememorati sunt, quia Deus ad-
jutor est eorum, & Deus excelsus redemptor eo-
rum est.*

Y. 40. *Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei.*

Y. 41. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habitus sunt in testamento eius.*

Ostendit, Deum magno miraculo satisfecisse desiderio Hebraeorum, ut ostenderet potentiam suam: sed non dimisisse impunitam infidelitatem, & contumaciam eorum. *Adhuc esse &*, nondum consumpserant coturnices, & Deus iratus occidit ex eis partem maximam, ita ut locus ille appellaretur *Sepulchra concupiscentia* num. 11. Quomodo eos Deus occiderit, Scriptura non docet; sed credibile est, morbo aliquo ex nimia aviditate, & saturitate comedentium exorto. Occidit autem Deus præcipuè pingues & electos, h. e. magis deditos voluptatibus, & juventute, ac viribus robustiores: quos electos dicit impeditos, quia morbus dejecit eos, & impedit, ne à morte fugere possent, quamvis alioqui robustissimi essent. Hoc verò illis accidit, quia peccaverunt in Deum infidelitate sua, & non credentes, mirabilia illa à Dei omnipotentia fieri, sed casu accidisse, ut coturnices ad eos deferrentur. Ideo morte puniti sunt tantâ velocitate, ut defecerint dies eorum *in vanitate*, h. e. velut fumus, aut

um-

que celeritate transit,
 intinquit. Ipsi autem cu
 Deo & morte afficerentur
 & querebant adiutorium D
 eorum, cum primum flag
 erent, veniebant supplices
 Domini implorandam; &
 eorum revocabant beneficia D
 eorum laudibus, & vera convert
 erant, & facta: nam ore
 devotionem erga Deum
 ostendebant, quia cor eorum
 non erat rectum. Ipsi autem est misericor
 dia eius, & non disper
 dit. Et abundavit, ut a
 Deo non accendit omnem ira
 eorum. Et recordatus est, q
 uia misericors est Deus, & non rediens.
 Quis exacerbat eorum
 cor, ut non concitaverunt eum
 Deo. Et conversi sunt, &
 Dominus sanctum Israel exacerbat
 eorum. Non sunt recordati, n
 quoniam de manu tribulati
 Collocavit eum Deum cum t
 eorum, & Deum quidem
 sed non in se, ut eorum pec

dilexerunt eum in deserto
 sunt ei.
 autem eorum non erat
 deus habitus sunt in deserto
 Deum magno miraculo
 Hebraeorum, ut ostenderet
 : sed non dimisisse impo
 & contumaciam eorum. In
 um contumeliam contu
 occidit ex eis pariem mae
 appellaretur Sepulchra
 . Quomodo eos Deus
 docet; sed credibile est
 a aviditate, & fatuitate
 . Occidit autem Deum
 lectos, h. e. magis dicitur
 juventute, ac viribus rob
 Etos dicit impedire, quia
 , & impedivit, ne
 quamvis alioqui roboretur
 his accidit, quia peccata
 ate sua, & non credentes
 omnipotentia fieri, sed
 rnicis ad eos deferrentur
 ut tantâ velocitate, ut des
 anitate, h. e. velut summa

umbra, quæ celerrimè transit, & vestigium
 nullum relinquit. Ipsi autem cum flagellaren-
 tur à Deo, & morte afficerentur, redibant ad
 cor, & quærebant adiutorium Dei, & diluculo,
 h. e. statim, cum primùm flagellum sentite
 inciperent, veniebant supplices ad misericor-
 diam Domini implorandam; & tunc ad me-
 moriam revocabant beneficia Dei priora : sed
 non erat stabilis, & vera conversio eorum, sed
 metu extorta, & ficta : nam ore quidem amo-
 rem, & devotionem erga Deum profitebantur,
 sed mentiebantur, quia *cor eorum* &c.

v. 42. *Ipse autem est misericors, & propitius
 fiet peccatis eorum, & non disperdet eos.*

v. 43. *Et abundavit, ut averteret iram
 suam, & non accendit omnem iram suam.*

v. 44. *Et recordatus est, quia caro sunt,
 spiritus vadens, & non rediens.*

v. 45. *Quoties exacerbaverunt eum in de-
 serto? in iram concitaverunt eum in iniquo?*

v. 46. *Et conversi sunt, & tentaverunt
 Deum, & sanctum Israel exacerbaverunt.*

v. 47. *Non sunt recordati manus ejus, die
 quâ redemit eos de manu tribulantis.*

Confert bonitatem Dei cum nequitia homi-
 num, & ait, Deum quidem flagellasse eos,
 sed non tam severè, ut eorum peccata mereban-

tur. Nam propitius erit peccatis eorum, & non disperdet omnino populum suum : sic ex numero eorum ; qui exierant ex Ægypto, remanserunt Josue, & Caleb, qui figuram gerebant Electorum, qui salvi fient. Et licet tanta sit Judæorum dispersio, promissio tamen impleta est in Apostolis, qui ex Hebræis erant. *Et abundavit*, copiosè avertit iram suam, multum remittendo de pœnâ promeritâ ; & sic avertit iram suam, quia *non accendit omnem iram suam*, ut justè facere potuisset. *Et recordatus* &c. accessit ad rationem miserendi natura hominis post primum peccatum infirma, obnoxia carnalibus concupiscentiis ; item spiritus vitalis, seu vita corporalis, quæ progrediendo consumitur, & mutabilis, atque instabilis est : nam *quoties exacerbaverunt* &c., *conci-taverunt* &c. instabilitate suâ, nempe jam promittendo fidem, & obedientiam ; jam contra obloquendo, & recalcitrando : nam conversi sunt à bono proposito, & promissis, & tentarunt Deum, experiri volentes, an verè omnipotens esset : & sic exacerbaverunt Deum Israelis, qui solus propriè *sanctus est*, h. e. purus, inviolabilis : Dii enim gentium immundi Dæmones sunt. Demum tanta fuit mutabilitas, & stultitia Hebræorum, ut statim obliti sint

fig-

pitius erit peccatis eorum, & in
 ino populum suum: sic erit
 qui exierant ex Aegypto, & Caleb,
 qui figuram gerentium salvi fient. Et licet un-
 perfluo, promissio tamen in-
 lis, qui ex Hebraeis tra-
 piosè avertit iram suam, & de-
 pœnâ promeritâ; & sic
 quia non accendit iram
 è facere potuisset. Et
 it ad rationem miserendi
 rimum peccatum infor-
 nis concupiscentiis; item
 ita corporalis, quæ prop-
 , & mutabilis, atque in-
 ties exacerbaverunt. Et in-
 nstabilitate suâ, nempe in-
 n, & obedientiam; immo
 & recalcitrando: nam un-
 oposito, & promissis, de-
 experiri volentes, an ver-
 : & sic exacerbaverunt
 us propriè sanctus est, h. e.
 s: Dii enim gentium im-
 t. Demum tanta fuit ma-
 Hebræorum, ut statim obli-

signorum, ac prodigiorum maximorum, & plu-
 rimorum, quæ manus Dei fecit, cum eos de
 servitute Ægyptiacâ liberaret.

v. 48. Sicut posuit in Ægypto signa sua, &
 prodigia sua in campo Taneos.

v. 49. Et convertit in sanguinem flumina
 eorum, & imbres eorum, ne biberent.

v. 50. Misit in eos cynomyiam, & comedit
 eos; & ranam, & disperdidit eos.

v. 51. Et dedit arugini fructus eorum, &
 labores eorum locustæ.

v. 52. Et occidit in grandine vineas eorum,
 & moros eorum in pruina.

v. 53. Et tradidit grandini jumenta eo-
 rum, & possessiones eorum igni.

v. 54. Misit in eos iram indignationis suæ,
 indignationem, & iram, & tribulationem: im-
 missiones per Angelos malos.

v. 55. Viam fecit semitæ iræ suæ: non pe-
 percit à morte animabus eorum, & jumenta eo-
 rum in morte conclusit.

v. 56. Et percussit omne primogenitum in
 terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum
 in tabernaculo Cham.

v. 57. Et abstulit sicut oves populum suum,
 & perduxit eos tanquam gregem in deserto.

sed tandem remoto obice misericordiae, *viam aperuit ira sua*, & non pepercit vitae ipsorum à morte: sed occidit omnia primogenita hominum, & jumentorum, quae erant *primi- tie laborum Aegyptiorum*. Laborant scilicet homines in educandis filiis suis, & jumentorum suorum; unde labor *primogenitis* impensus dicebatur *primi- tie laborum*. Illud *in tabernaculis Cham* significat in Aegypto, quam primò inhabitavit, & possedit Cham, filius Noë. *Et abstulit Sc.* Occulis primogenitis Aegyptiorum, dedit Pharaon facultatem Hebraeis abeundi ex Aegypto, Exod. 12. Et tunc Deus eduxit populum suum ex Aegypto in desertum Arabiae; duxit autem eos cum fiducia magna; & inimicos eorum operuit mare, quae fuit ultima plaga Aegyptiorum, & finis captivitatis filiorum Israel, ut habetur Exod. 14.

v. 59. *Et induxit eos in montem sanctificationis suae, montem, quem acquisivit dextera eius.*

v. 60. *Et eiecit à facie eorum gentes, & sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.*

v. 61. *Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.*

v. 62. *Et tentaverunt, & exacerbaverunt*

Deum excelsum, & testimonia ejus non custodierunt.

¶. 63. *Et averterunt se, & non servaverunt pactum: quemadmodum Patres eorum, conversi sunt in arcum pravam.*

¶. 64. *In iram concitaverunt eum in collibus suis, & in sculptilibus suis ad emulationem eum provocaverunt.*

Transit ad historiam libri Josue, & Judicum, atque ostendit, fuisse Hebræos introductos à Deo in terram promissionis, quam vocat montem sanctificationis suæ, quia erat terra montosa, & quam Deus sibi ipse sanctificaverat, & dedicaverat, ut in eâ coleretur à populo suo: dicit etiam terram hanc acquisitam à Deo, quia Deus fecit evidentibus miraculis, duce Josue, ut Israelitæ vincerent bello, & expellerent pristinos habitatores cultui idolorum addictos. Sed Hebræi, in terram promissionis introducti, non fuerunt meliores Patribus suis, qui in deserto perierant: nam & ipsi tentaverunt, & exacerbaverunt Deum, servientes Idolis, & verum Dei cultum deserentes. Illud, *conversi sunt in arcum pravam*, significat eos imitatos esse arcum distortum, qui non jacet sagittas, quò jaciendæ sunt, sed in aliam partem, ubi non oportebat. Sic Hebræi

observantiam legi
magis operum suorum di
Dei; sed interim sacrificia
concitaverunt &c. ni
præterit frondos
idolorum, ibique eis

Audiri Deum, & sprevit
valde Israel.

Errexit tabernaculum Si
ubi habitavit in homin

Et tradidit in captivitatem
& pulcritudinem eorum

concluse in gladio populi
nam sprevit.

corum comedit igni
non sunt lamentata.

Sacerdotes eorum in gla
non plorabant

Divinam in p
scilicet fuderunt

Arcam Domini captiv
occis, qui ear

4. Audiri & co
populicamantia in Calum

iniquam inutilem

sum, & testimonia que
 Et averterunt se, & viderunt
 : quemadmodum Patres
 in arcum primum,
 In iram concitaverunt eos
 & in sculptilibus suis ad emula
 verunt.
 ad historiam libri Josue, ubi
 e ostendit, fuisse Hebræos
 in terram promissionis, que
 sanctificationis sue, quia ea
 & quam Deus sibi ipse sanctifi
 licaverat, ut in ea coherere
 dicit etiam terram hanc
 ia Deus fecit evidentem
 sue, ut Israelitæ vincerent
 at pristinos habitantes
 ctos. Sed Hebræi, in terram
 introducti, non fuerunt
 s, qui in deserto perierant
 verunt, & exacerbarunt
 lolis, & verum Dei cultum
 d, conversi sunt in arcum
 os imitatos esse arcum
 e sagittas, quò jaciendū
 tem, ubi non oportebat

bræi promittebant observantiam legi Dei; videbantur sagittas operum suorum dirigere ad cultum veri Dei; sed interim sacrificabant Diis alienis. *In iram concitaverunt &c.* nam in excelsis collibus, præsertim frondosis collocabant altaria Idolorum, ibique eis sacrificabant.

¶. 65. *Audivit Deus, & sprexit, & ad nihilum redegit valde Israel.*

¶. 66. *Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.*

¶. 67. *Et tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulcritudinem eorum in manus inimici.*

¶. 68. *Et conclusit in gladio populum suum, & hereditatem suam sprexit.*

¶. 69. *Juvenes eorum comedit ignis, & virgines eorum non sunt lamentatae.*

¶. 70. *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt, & viduae eorum non plorabantur.*

Explicat ultionem Divinam in peccata populi sui: Philistæi scilicet fuderunt exercitum Israël, & Arcam Domini captivam duxerunt, Sacerdotibus occisis, qui eam custodiebant. *Vide 1. Reg. 4. Audivit & cognovit peccata populi sui clamantia in Cælum: & sprexit populum suum tanquam inutilem, & morte dig-*

dignissimum: & cum valde humiliavit, concessit victoriâ maximâ hostibus eorum. *Et repulit Sc.* abiecit tabernaculum, in quo erat Arca, & quod tunc erat in Silo: & in quo tabernaculo Deus quodam modo habitabat inter homines, quia inde dabat responsa hominibus. *Et tradidit Sc.* permisit capi Arcam à Philistæis, quæ Arca erat potentia, robur, & simul decor, ac gloria Israel. *Et conclusit Sc.* permisit undique circumdari gladiis hostium populum suum, quem elegerat sibi in hereditatem, h. e. populum peculiarem, & proprium. *Juvenes eorum Sc.* ardor belli, sive ignis iræ Dei consumpsit præstantissimos quosque, quales solent esse homines in flore juventutis: & occisis juvenibus in bello, virgines eis deponatæ non habuerunt, qui earum sortem lugerent: quoniam in communi strage quisque habuit, quod domi suæ lugeret: & ob eandem causam, Sacerdotibus occisis, nemo fuit, qui relictas eorum uxores deflendo consolaretur.

v. 71. Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino.

v. 72. Et percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis.

v. 73. Et repulit tabernaculum Joseph, & tribum Ephraim non elegit.

v. 74. Sed elegit tribum Juda quem dilexit.

v. 75. Et edificavit sicut Unconstruxit in terra, quam sumpsit.

v. 76. Et elegit David servum suum de regibus civium, de populo eximio.

v. 77. Pater Jacob servum suum hereditatem suam.

v. 78. Et pater eius innocentiæ servum suum dedit.

v. 79. Oportet, Deo placuisse afflictum suum, quoniam non erat peccator.

v. 80. Placuisse superbiorem, & iniquiorum, qui eos afflixerunt.

v. 81. Ab ipso Deo sumpsit de regibus, s. Deus saepe verum servum impiorum ad aliquos punire.

v. 82. Punit eosdem impios, non quod per illos ipse fecit domum suam.

v. 83. Et dormiens, quod per illos ipse fecit domum suam.

v. 84. Et excitatus Sc. Prævaluerunt Hebræi, non ob Philistæorum.

v. 85. Et Domini impotentiam; sed quod per illos ipse fecit domum suam, & dormiebat sopore.

n: & cum valde horribili
 riâ maximâ hostibus
 abjecit tabernaculum, in
 uod tunc erat in Silo: de
 Deus quodam modo habita
 quia inde dabat responsa
 ididit &c. permittit capi
 quæ Arca erat potentia
 ac gloria Israel. Et
 dique circumdari glori
 um, quem elegerat
 , populum peculiarem
 venes eorum &c. arbor
 i consumpsit præstantissim
 tolent esse homines in
 juvenibus in bello, vir
 i habuerunt, qui earum
 niâ in communi
 od domi suæ lugeret
 , Sacerdotibus oculis
 eorum uxores de
 Et excitatus est tanquam
 anquam potens crapulatus
 Et percussit inimicos suos
 num sempiternum dedit
 ite repulit tabernaculum
 um non elegit.

¶. 74. Sed elegit tribum Juda montem
 Sion, quem dilexit.

¶. 75. Et edificavit sicut Unicornium san-
 tificium suum in terra, quam fundavit in sæ-
 cula.

¶. 76. Et elegit David servum suum, &
 sustulit eum de gregibus ovium, de post foetantes
 accepit eum.

¶. 77. Pascere Jacob servum suum, &
 Israel hereditatem suam.

¶. 78. Et pavit eos in innocentia cordis sui,
 & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

Ostendit, Deo placuisse afflictionem po-
 puli sui, quatenus pœna erat peccatorum; sed
 non placuisse superbiam, & iniquitatem Phi-
 listinorum, qui eos afflixerunt; & ideo vin-
 dictam ab ipso Deo sumptam de Philistæis;
 Vide 1. Reg. C. 5. Deus sæpe utitur malâ vo-
 luntate impiorum ad aliquos puniendos; &
 deinde punit eosdem impios, non tam atten-
 dens, quòd per illos ipse fecit bonum, quàm
 malam nocendi cupiditatem, quam in eis ipse
 non fecit.

Et excitatus &c. Prævaluerunt Philistæi in
 Hebræos, non ob Philistarum potentiam,
 vel Domini impotentiam; sed quia Dominus
 dormiebat, & dormiebat sopore gravi, tan-
 quam

quam crapulatus à vino : ebrietas enim altè dormire facit. Sed à sopore illo excitatus, potentiam suam in Philistæos mirificè demonstravit. Dicitur Deus dormire metaphoricè, dum ita se gerit, ac si non adverteret injurias, quas illi faciunt iniqui : dicitur verò dormire, ut crapulatus à vino, dum patienter agit erga gravissimos peccatores, ac si ita altè dormiat, ut non advertat injurias maximas contra se fieri, qualis injuria fuit captivitas Arce. *Et percussit Sc.* immisit enim morbum gravissimum, & pudendum in posteriora corporis Philistæorum, & ut Scriptura ait, *in secretiore parte narium* 1. Reg. 5. ut simul cruciarentur dolore, & rubore. *Opprobrium sempiternum dedit illis* : quia providentia Dei fecit, ut ipsi Philistæi anos aureos appenderent Arce ad memoriam sempiternam morbi pudendi, quo Deus illos affecerat. *Vide* 1. Reg. 6. *Et rephulit Sc.* noluit deinceps tabernaculum sacrum, in quo servabatur Arca, esse in Silo, quæ est civitas in tribu Ephraim, qui filius erat Joseph : & constituturus Regnum in populo suo, non elegit Regem ex tribu Ephraim, quæ erat una ex duabus tribubus Joseph, & quidem numerosissima, ac potentissima, sed *elegit tribum Juda*, ex quâ daret populo suo Principes : &

ele-

tabernaculum in locum tabernaculi, in quo servabatur Arca. *Et edificavit Deus in Jerusalem, quæ est terra sanctuarium suum.* quali cornu Moocerois, quod non est cornu, sed firmissimum, & non genu. Hæc est parabola populi, live anigma potissimum. *Et promissit* : nec enim Testamenti veteris fuit firmum Moocerois, nisi in typo latente non : nec mons Sion, aut Sion vera fundata in sæcula, cum non fuerit, nisi in figurâ Ecclesiæ. *Et non* : quæ porta inferi non est, & cuius Religio, & Sacramenta usque ad mundi consummationem duraturum, & quasi eternum duraturum, & quasi eternum populi : sed Regem populi, qui Christi figuram gerit, qui Dei voluntate duraturum erit. *Et ergo David servum* : non enim deum, sed hominem loco, ne forte tanta exaltatio : *Et* : de omni, & munere pastoris

elegit montem Sion in locum tabernaculi, & postea templi, in quo servaretur Arca, & fierent sacrificia. *Et edificavit Deus in monte Sion, sive in Jerusalem, quæ est terra duratura in æternum, sanctuarium suum firmissimum, quasi cornu Monocerotis, quæ bestia solùm unum cornu, sed firmissimum, & robustissimum gerit. Hæc est parabola præcipua, & propositio, sive ænigma potissimum, quod initio Psalmi Propheta promisit; nec enim sanctuarium Testamenti veteris fuit firmum, ut cornu Monocerotis, nisi in typo sanctuarii Testamenti novi: nec mons Sion, aut Jerusalem fuit terra fundata in sæcula, cum brevi everta fuerit, nisi in figurâ Ecclesiæ Christianæ, adversus quam porte inferi non prevalebunt, & cujus Religio, & Sacramenta durabunt usque ad mundi consummationem. Et elegit David &c.* omittit Regnum Saulis, utpote modicum duraturum, & quasi extortum à Deo clamoribus populi: sed Regnum Davidis posuit, qui Christi figuram gerebat, & ex propriâ Dei voluntate duraturum in æternum erat. *Elegit ergo David servum suum; & sustulit eum de humili loco, ne foris ejus virtuti tribueretur tanta exaltatio: sustulit, inquam, de officio, & munere pastoritio, quod*

reipsâ exercebat, cum oves scætas sequeretur: & transtulit eum ad ministerium pascendi homines: præposuit enim illum Regem populo suo, & hæreditati suæ, quæ Israël, & Jacob appellatur. *Et pavit &c.* optimam fuisse divinam electionem eventus probavit. David enim pavit, & rexit populum Dei in innocentia cordis, & sapientia operis: *In innocentia cordis*, quia cor purum, & immaculatum gerens, non affectabat gloriam suam, sed Dei; non utilitatem suam, sed populi: cupiebat non tam præesse, quam prodesse: pasciebat oves, non ut tuas, sed ut Domini sui: ut minister, non ut herus. *In sapientia operis*, vel, ut David loquitur, *in intellectibus manuum deduxit populum*: quia consideratè agebat, quidquid agebat; non temerè, non sinè consilio, non absque maturitate. Quæ omnia etsi utcumque Davidi conveniant; absolutè tamen, & perfectè non nisi in Christo conveniunt. Alioqui non reprehenderetur in Scripturâ David, quòd uxorem aliam concupierit; quòd adulterium, & homicidium perpetraverit; quòd populum sinè causa numerari voluerit; quòd Miphiboseth inauditum damnaverit, & bona ipsius imprudens calumniatori donaverit. Christus autem verè innocens corde, & sapiens in opere fuit; qui

pecc-

non facti, nec inventi est de
Petri. & qui audacter dicit
est vobis arguet me de

PSALMUS LXXVIII.

Psalmus Asaph. De hoc
dicendum occurrit.

proprium est deploratio calamitatis

sub Antiocho, & ceteris

Malabarum, Poteris etiam

Psalmum accommodare ad pe-

Regibus, & Impe-

Psalmo concordant te-

Gay, & Lami, & totus Pla-

psalmus.

Dei venerunt gentes in hoc

polluerunt templum sanctum

in pomorum custodia

in persona populi Dei, su-

Deus, pagani in

eam civitatem, & pro-

de toto orbe terrarum

polluerunt &

idolis consecrando.

desolaverunt,

sed rugurium desertum

peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. 1. Petri 2. & qui audacter dicere poterat: quis ex vobis arguet me de peccato? Joan. 8.

PSALMUS LXXVIII.

Titulus: *Psalmus Asaph.* De hoc titulo nihil dicendum occurrit.

Argumentum est *deploratio calamitatis, quae accidit Hebraeis sub Antiocho, & ceteris Regibus tempore Machabaeorum.* Poteris etiam cum S. Aug. Psalmum accommodare ad persecuciones Ecclesiae sub Regibus, & Imperatoribus paganis. In hoc Psalmo concordant textus Hebraici, Graeci, & Latini, & totus Psalmus facillimus est.

Ps. 1. Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.

Loquitur in personam populi Dei, futuri tempore Machabaeorum. Deus, pagani Idololatrae venerunt in eam civitatem, & provinciam, quam elegisti de toto orbe terrarum in propriam possessionem, *Polluerunt Sc.* Altaria profanando, & Idolis consecrando. Ipsam regionem civitatem adeo desolaverunt, ut non videretur civitas, sed tugurium desertum, qualia
C
eti-

eriguntur ad custodiam pomorum in hortis &c.
Vide 1. Machab. 1. § 3.

v. 2. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus Cali, carnes sanctorum tuorum bestiis terra.

v. 3. Effuderunt sanguinem eorum, tanquam aquam in circuitu Jerusalem, & non erat, qui sepeliret.

Deploravit vastationem templi, & civitatis; jam deplorat cædem hominum, & barbariem hostium, qui cadavera occisorum Judæorum sepeliri non patiebantur; sed exposuerunt in escam corvis, & canibus. *Morticina* proprie significat cadavera eorum, qui morbo interierunt; hic extenditur vocabulum ad corpora occisorum. Illud, *Sanctorum tuorum* significat homines Deo sanctificatos per fidei professionem. Vaticinium vide impletum 1. Mach. 7.

v. 4. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio, & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

Deplorat infamiam, ex illius persecutione secutam. *Facti sumus &c.* vicina Regna Idumæorum, Moabitarum, Ammonitarum &c. despiciebant, & irridebant Hebræos, ut imbelles, & contemptibiles.

v. 5. Usquequo Domine irasceris in finem? accendetur velut ignis furor tuus? Vi-

propheta, iram Dei in populo
ut videretur funditus inter
populo precatum inem
quam igni comparat, q
conquatur, crescit, & omni

Et hinc iram in gentes, qua
in Regna, qua nomen tui

iram Dei in hostes pop
filii sumus, tamen filii sui

verum, recolimus, &
potius iram &c.

non habeat pro Deo; ne
quia omnipotentem

sed occurrit questio ex
qui non novit vola

pancis; qui verè
replabit multis. &c. S.

de servis ejusdem f
gravis peccant, & sever

peccant, quam
multo gravius p
sunt, qui de fam
jupati, & servunt
de quibus I

Videbat Propheta, iram Dei in populum ita accensam, ut videretur funditus interiturus: ideo in personam populi precatur finem tantae indignationis, quam igni comparat, qui nisi celeriter extinguatur, crescit, & omnia consumit.

ψ. 6. *Effunde iram in gentes, quae te non noverunt, & in Regna, quae nomen tuum non invocaverunt.*

Orat, converti iram Dei in hostes populi sui. Nos etiam mali filii sumus, tamen filii sumus, te novimus Deum verum, te colimus, & invocamus. *Effunde igitur potius iram &c.*, qui te non noverunt, non habent pro Deo; non invocant nomen tuum, quia omnipotentem te esse non credunt. Sed occurrit quaestio ex *Luc. 12.* ubi dicitur: *Servus, qui non novit voluntatem Domini sui, vapulabit paucis; qui vero novit, & non fecit, vapulabit multis.* R. S. Aug. Evangelium loqui de servis ejusdem familiae: inter eos enim gravius peccant, & severius puniuntur, qui scientes peccant, quam qui nescientes: sed utrisque multo gravius peccant, & severius puniendi sunt, qui de familia non sunt, sed hostes jurati, & servum creaturae potius, quam Creatori, de qualibus Psalmus dicit ψ. seq.

rad custodiam pomarum
Machab. 1. 3.
Posuerunt mortuam
volatilibus Cali, carnes
is terre.
Effuderunt sanguinem
nam in circuitu ferat alien
ret.
dravit vastationem temp
orat cadem hominum, de
, qui cadavera occision
non patiebantur; sed
ris, & canibus. Mortu
cadavera eorum, qui
c extenditur vocabulum
m. Illud. Sanctorum
nes Deo sanctificatos
Vaticinium vide implem
Facti sumus opprobri
abannatio, Silla
nt.
orat infamiam, ex illi
Facti sumus &c. vicina
, Moabitum, Ammon
ant, & iridebant Hebra
contemptibiles
Uspicquo Domine irasce
ir velut ignis famam

ψ. 7. *Quia comederunt Jacob, & locum ejus desolaverunt.*

Non solum isti Deum non invocarunt; sed & populum ejus quasi panem consumpserunt, spoliantes, fugantes, interficientes; & civitatem Jerusalem desolantes in solitudinem redegerunt.

ψ. 8. *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordia tua, quia pauperes facti sumus nimis,*

Ne videretur populus Dei, dum hostes accusat, & dignos poenâ judicat, seipsum voluisse justificare, quasi non meritas poenas daret, & quasi potentia adversariorum, non justitia Dei attenderetur; fatetur peccata, & ad misericordiam Patris appellat. Ne punias nos ob iniquitates antiquas, tum nostras, tum parentum, quorum iniquitatem sequimur. *Cito anticipent &c.* jam ruimus in interitum, nisi velocissimè misericordia tua praeveniat nos: nam facti sumus afflicti, humiliati, egeni non solum opum, sed etiam virium, & auxilii.

ψ. 9. *Adjuva nos Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.*

Per modum orantis, non docentis, explicat

quo misericordia Dei non
namus Dei &c. in hac parte
quod ut facias, duo sunt nec
nos a persecutione, & i
propter quod in persecutio
Utrumque autem petimus n
am, & merita nostra, sed p
& gloriam tuam. Dicit, A
bet, non tollit arbitrii libertatem
regiam, sed stabiliti: non eni
vult, nisi qui aliquid agit co

ψ. 10. *Nefret dicant gentes, su
venerunt & sanctificati nationibus co
pfrin.*

latio, curiam, propter gloria
Ne forte dicant gentes, Ubi e
sua edesse Judaeis, & blasphemi
vel sapientia Dei, quasi fuge
vident tanquam imbecillus; a
en, quid acciderit populo suo.
non solum aliqui ita blasphem
hanc blasphemiam inter o
bipio nobis, audientibus, &
grovenerunt nobis.

ψ. 11. *Ubi sanguinis servos
intraeas in conspectu
in conspectum.* C 3

Quia comederunt facti sunt
unt.
olum isti Deum non timuerunt
um esus quasi panem comederunt
es, fugantes, interficiuntur
m desolantes in solitudine

Ne memineris iniquitatum
rum : cito anticipet misericordiam
ia pauperes facti sumus
deretur populus Dei dicitur
lignos penam iudicat, facti
e, quasi non meritis penam
rentia aduersariorum, non
etur; fatetur peccata, sicut
Paris appellat. Ne penam
es antiquas, tum nobis
quorum iniquitatem sepe
e &c. jam tuimus in
me misericordia tua per
ti sumus afflicti, humilia
pum, sed etiam virum
Adiuua nos Deus saluamur
loriam nominis tui Domini
tius esto peccatis nostris
odum orantis, non docentis

modum, quo misericordia Dei nos anticipet. *Adiuua nos Deus &c.* in hac præsentī calamitate, quod ut facias, duo sunt necessaria; & ut liberes nos à persecutione, & ut ignoscas peccatis, propter quæ in persecutionem incidimus. Utrumque autem petimus non propter iustitiam, & merita nostra, sed propter nomen, & gloriam tuam. Dicit, *Adiuua*, ut ostendat, non tolli arbitrii libertatem per auxilium gratiæ, sed stabiliri: non enim propriè adiuuatur, nisi qui aliquid agit cooperando gratiæ.

Ÿ. 10. *Ne fortè dicant gentes, ubi est Deus eorum? Et innotescat in nationibus coram oculis nostris.*

Ratio, cur dixerit, propter gloriam nominis tui: Ne fortè dicant gentes, *Ubi est Deus*, qui solebat adesse Judæis, & blasphemetur potentia, vel sapientia Dei, quasi fugerit, & absconderit te tanquam imbecillus; aut ignoraverit, quid acciderit populo suo. *Et innotescat &c.* non solùm aliqui ita blasphement, sed divulgetur hæc blasphemia inter nationes, nobis ipsis videntibus, audientibus, & ideo etiam graviter erubescantibus.

Ÿ. 11. *Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est, introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.* C 3 Et.

Ergo ne blasphemetur nomen tuum, respice aliquando sanguinem effusum servorum tuorum occisorum, & ulciscere: respice, & ulciscere servos tuos, qui reliqui sunt, & in compedibus viventes gemunt ad te, Domine.

✿. 12. *Secundum magnitudinem brachii tui posside filios mortificatorum.*

✿. 13. *Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.*

Duo petierat in personam populi Dei, ut ulcisceretur sanguinem occisorum, & ut liberaret captivos morti destinatos; nunc eadem petit, sed ordine inverso. Sicut brachium tuum robustissimum est, ita fortiter resiste persecutoribus nostris, & posside ut propriam hereditatem reliquias populi tui, filios nempe eorum, qui ab hostibus occisi sunt. Et retribue vicinis hostibus nostris penam longè majorem, quam reconde in sinu eorum, ne facile eam excutere possint. Sicut tibi exprobraverunt imbecillitatem, & insipientiam, quasi verus Deus non esses: sic ostende, illos verè fuisse imbecilles, & insipientes, non tam homines, quàm vermiculos terræ, aut pulverem.

✿. 14. *Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in seculum.*

In generationem, & generam
laudem tuam.

scribit S. Aug. verba v. 13, et
rebellionem, quam imprecationem
per illam predictionem concludit:

recipient in sinu suum gratiam
tuam: nos laudabimus te, & p

gloriam tuam in secula. Variè
interpretatur in Hebræis post perse

cutorem: sed impletur multo ve
luti post tot persecutiones.

PSALMUS LXXIX.

Titulus: in seculum pro his, qui con

tinuant, in seculum Asaph, Ps

Asaph, significat
per Asaph d

quod Spiritus S. testificatur capti

et liberationem. Cetera patent et

repetitionem est predictio captivitatis
et liberationem. Quia figuræ sunt c

repetitionem per Diabolum, & lib
eracionem per Salvatorem nostrum
Iherosolymis Israel, intende;

in seculum. Tu Deus, qui es
C 4

Ps. 118. *In generationem, & generationem annuntiabimus laudem tuam.*

Verè scribit S. Aug. verba ps. 113. esse potiùs prædictionem, quàm imprecationem : & ex illâ certissimâ prædictione concludit : illi, ut meriti sunt, recipient in sinum suum gravissimam ultionem : nos laudabimus te, & prædicabimus gloriam tuam in sæcula. Vaticinium adumbratum est in Hebræis post persecutionem Antiochi; sed impletur multò veriùs in Ecclesiâ Christi post tot persecutiones.

PSALMUS LXXIX.

Titulus : *In finem pro his, qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.*

Illud, testimonium Asaph, significat hunc Psalmum esse testimonium per Asaph decantatum, quo Spiritus S. testificatur captivitatem Israel, & liberationem. Cetera parent ex Ps. 44. & alibi.

Argumentum est predictio captivitatis, & liberatio Hebræorum. *Quæ figuræ sunt captivitatis generis humani per Diabolum, & liberationis per Jesum Christum Salvatorem nostrum.*

Ps. 1. *Qui regis Israel, intende; qui deducis velut ovem Joseph.*

Incipit invocando Deum, & orando, ut exaudiat orationem. Tu Deus, qui es proprius

Rector, & pastor populi Israelitici, & qui deducis ad pascua velut ovium gregem, eundem populum descendentem ex Joseph, audi orationem, quam fundo pro ipso populo tuo

*ψ. 2. Qui sedes super Cherubim, manifesta-
re coram Ephraim, Benjamin, & Manasse,*

Rogavit Deum, ut intenderet aures ad preces populi; jam rogat, ut intendat etiam oculos, & benignè respiciat. Tu Deus, qui sedes in Cælo super primarios Angelos, qui Cherubim appellantur, & in typum hujus rei in sanctuario tuo, super imagines Cherubim propitiatorium, quasi thronum tuum habes, ubi & Arca quasi scabellum pedum tuorum est, ostende faciem tuam, h. e. placare filiis Israel. Nominat tres illas tribus, quia Ephraim, & Manasse erant filii Joseph, fratris uterini ipsius Benjamin; & *ψ. 1.* per Joseph totum populum significaverat.

*ψ. 3. Excita potentiam tuam, & veni: ut
salvos facias nos.*

Superiora jam dicit clariùs. Potentia tua quasi sopita videtur, dum nos affligi sinis ab injustis persecutoribus nostris: ideo *Excita Te.* & *veni* per auxilium tuum potentissimum, ut *salvos nos facias.*

*ψ. 4. Deus converte nos; & ostende faciem
tuam, & salvi erimus.* Cur

Deus sepe nos non respiciat; &
nos avertimus ab eo faciem; &
creatas; sed quia sine au-
ad eum converti, ideo ut
personâ populi Deus inspi-
tuum, ut averti à rebus crea-
convertamur. Et simul conver-
tuam, ut ita sancta caritati-
ab hostibus omnibus, qui
salvi esse possimus
Domine Deus virtutum,
super orationem servi tui?
Videbat magnam iram Dei exarsisse
peccantem, nec se ideo facile po-
ideo orat vehementiùs: Domi-
terribilis es, militi-
circumdatus, quoniam
mihi oranti? Vide Thren. 3. v.
6. Cibabis nos pane lacrimarum
nobis in lacrimis in mensura.
Subintelligit hic quoniamque, ut lentius
nos in tantâ afflictione re-
quam lacrimari nobis
quasi cibo, & potu sul-
hebraicè significat
& loquere effluente.
7. Pèssimi nos in contradic-
C f

Cur Deus sæpe nos non respiciat, causa est, quia nos avertimus ab eo faciem, & convertimur ad res creatas; sed quia sinè auxilio Dei non possumus ad eum converti, ideo utrumque petit in personâ populi Deus inspira nobis amorem tuum, ut averſi à rebus creatis, ad te iterum convertamur. Et simul converte ad nos faciem tuam, ut ita sanctæ caritatis vinculo tecum uniti ab hostibus omnibus, qui nos impugnant, salvi esse possimus.

ψ. 5. Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui?

Videbat magnam iram Dei exarsisse in populum peccantem, nec se ideo facile posse exaudiri, ideo orat vehementiùs: Domine Deus exercituum, qui terribilis es, militiâ Cælesti innumerabili circumdatus, quousque irasceris etiam mihi oranti? *Vide Thren. 3. v. 44.*

v. 6. Cibabis nos pane lacrimarum, & potum dabis nobis in lacrimis in mensura.

Subintellige hîc quousque, ut sentus sit: quousque fines nos in tantâ afflictione morari, ut nihil magis, quàm lacrimari nobis libeat, & sic lacrimis, quasi cibo, & potu sustentemur? Illud, *in mensura*, hebraicè significat in mensurâ plenissimâ, & supereffluente.

ψ. 7. Posuisti nos in contradictionem vicini

nis nostris, & inimici nostri subsannaverunt nos.

Ecce causam tanti inœroris, & lacrimarum. Cùm nos auxilio tuo destituisti, fecisti, ut omnes vicinæ gentes auderent nobiscum pugnare: & inimici nostri nobis ut victis insultant, & exprobrant debilitatem.

¶ 8. *Deus virtutum converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus.*

Est idem cum ¶ 4. *Addit virtutum, h. e. Deus exercituum.*

¶ 9. *Vineam de Ægypto transtulisti, eiecisti gentes, & plantasti eam.*

Ut impetret, quod petit, meminit beneficia Dei, dum eduxit Judæos ex Ægypto. Populum suum, quasi vineam de terrâ sterili Ægypti in terram fecundam Palestinæ transtulisti: & ex terrâ hâc optimâ eiecisti gentes, idololatrias, velut inuiles vites, & plantasti eam, vineam tuam videlicet.

¶ 10. *Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, & implevit terram.*

Uc intelligas enim loqui de vineâ rationali, seu hominibus, admiscet propria metaphora. Cùm transferres vineam, ut dictum est, & vinea ipsa, utpote rationalis, progredereetur, tu viam ostendisti, nempe in columnâ nubis, & ignis.

Con-

Quali populum tuum in terrâ p
propagasti eum, ita ut totam
habitoribus repletet.

11. *Operuit montes umbra ejus
iniquitates Dei.*

12. *Et extendit palmites suos
& usque ad furam propagines*

Metaphora hyperbolica. Hæc vinea
Metaphora hyperbolica. Hæc vinea

excrescit, ut ellet altior montib
ombra sua teget; ita ut ejus pal

Dei, h. e. altissimas obumbrat
ica autem hæc altitudo potentiam

Regni Israelitici, supra potentiam
multorum Regnorum. Tum

propagationem. *Excudit* Gens
multiplicata est, ut repletet terram

ad occidentem usque ad mare m
& ab oriente usque ad flumen

parat, sic Deus promittit Deuter
¶ 11. *Ut quid destruxisset mase*

destruxisset eam omnes qui præter
com:

Exposita magnitudine, & glo
tam in eadem metaphora deflet ejus

quam incidit ex indignatione D
movit ab hoc populo auxilium tu

Confirmasti populum tuum in terrâ promissionis, & propagasti eum, ita ut totam illam terram habitatoribus repleret.

¶. 11. Operuit montes umbra ejus, & arbuta ejus cedros Dei.

¶. 12. Et extendit palmites suos usque ad mare, & usque ad flumen propagines ejus.

Describit Judæorum incrementum, & miscet metaphoris hyperbolas. Hæc vinea ad eum altum excrevit, ut esset altior montibus, eosque umbrâ suâ tegetet; ita ut ejus palmites cedros Dei, h. e. altissimas obumbrarent. Significat autem hæc altitudo potentiam, & gloriam Regni Israelitici, supra potentiam, & gloriam multorum Regnorum. Tum describit propagationem. *Extendit &c.* gens Israelitica ita multiplicata est, ut repleret terram promissionis ad occidentem usque ad mare mediterraneum, & ab oriente usque ad flumen magnam Euphraten, sic Deus promisit Deuter 11.

¶. 13. Ut quid destruxisti maueriam ejus, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?

Explicatâ magnitudine, & gloriâ populi, jam in eâdem metaphora desinet ejus miseriam, in quam incidit ex indignatione Dei. Quare removisti ab hoc populo auxilium tuum, quod erat

frui, & inimici nostri...
causam tanti incrocis, &...
os auxilio tuo destitisti...
nae gentes auferent nobis...
ici nostri nobis ut videtur...
debilitatem.
Deus virtutum conservator...
nam, & salvi erimus...
dem cum ¶. 4. Adde...
ercituum.
Vineam de Egypto...
es, & plantasti eam.
petret, quod petit, mentis...
eduxit Judæos ex Egypto...
ali vineam de terra...
ecundam Palestinæ...
optima eiecisti gentes, videlicet...
s vites, & plantasti eam, ut...

quàm de formata sit vinea ista ab apro silvestri:
veni, ac visita per te ipsum vineam istam. *Vide*
Luc. 1. v. 68.

v. 16. Et perfice eam, quam plantavit dex-
tera tua, & super filium hominis, quem con-
firmaſti tibi.

Clariùs prædicit adventum Messie. Inchoa-
tum opus perfice, Ecclesiam Testamenti ve-
teris pene destructam reforma, & meliorem
redde, quoniam tu eam initio fundasti, &
quasi vineam plantasti, non ut periret, sed
ut fructum faceret. Et respice etiam super Mes-
siam, qui filius hominis dicetur, cum etiam
sit verus filius tuus, quem tibi stabilivisti in co-
lonum præcipuum vineæ tuæ, seu in Ducem,
& Principem Ecclesiæ tuæ. Orat igitur Pro-
pheta, ut Deus impleat promissionem de mit-
tendo Messia: & quoniam si genus Hebræo-
rum omnino periisset, Messias sinè dubio non
venisset, ideo rogat, ut non permittat, vi-
neam istam omnino destrui; sed respiciat super
Messiam futurum de semine Abraham, & ideo
conservet gentem Hebraicam, unde tantum
bonum expectatur.

v. 17. Incensa igni, & suffossa ab increpa-
tione vultus tui peribunt.

Declarat effectum, quem pariet adventus
Me-

Messia, futurum scilicet, ut vinea Domini incensa igni, & ab hostibus eradicata, continuo iterum virescat, & floreat: nam increpante, seu imperante Deo, ut cesset vastatio, continuo peribunt incendio & suffossio.

ψ. 18. *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ; & super filium hominis, quem confirmasti tibi.*

Secutus de adventu Messia, fausta illi precatur. *Fiat manus tua* ad protegendum semper, & ubique virum, quem non cooperatio viri, sed sola Divina virtus in utero Virginis formavit: nec eum electio humana, sed sola voluntas Divina Regem Ecclesie fecit.

ψ. 19. *Et non discedimus à te, vivificabis nos, & nomen tuum invocabimus.*

Christo nos regente, non amplius discedemus à te, quia Regnum Christi æternum erit: vivificabis nos vitam gratiæ hic in terris, & vitam gloriæ postea in Cælis; & nos laudabimus te, & gratias agemus in æternum.

ψ. 20. *Domine Deus Virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus. Vide ψ. 8.*

PSALMUS LXXX.

Titulus: *In finem pro torcularibus. Psalmus ipsi Asaph. Vide titulum Ps. 8. Quidam*

quinta Sabbati, sed in Hebraeo
torcularibus Græcis, &

mentum est coheratio ad festum

etiam: & simul commemoratio

Dei, de qua dies festi celebrantur

in vigilia, & in gratitudinem

Evilata Deo adiutori nostro, ju

nam, ut cum Deum laudamus,

in exultatione agamus: si enim

laudem Deum, multo magis

historias autem cordis ex

ta de amplexibus: unde qui cum

in amore se parum amare, cui pla

nam exultatione laudate Deum

nam, & tantis ad nos omnibus

nam, jubilate. Et magna, & la

nam laudes Dei nostri.

nam, & date tympanum

nam, ut non solum voce, sed etiam

nam, Deum celebremus. F

nam, in se intellige sonitum bonoru

nam, nobis laudatoris, quasi ex

nam, & consonare debe